

74
(6)

نور الیور دی

ناشر: د. تونک ارمغانی

صافی ۳

پیل ۱۰

۱۵ مایس ۱۳۳۹

تورک ادبی

کندی نوز دیلزدن چو جوقلریمزه آد قویمقی مسئله سنده کوزمزه ایلک چاربان محذور؛ تورک ادلرینک اکثریسی لفظاً، یاخود معنأ بزه ناخوش کورونمیهیدر. بومقاله ده بویکی ظنک ده صواب اولمادیغنی کوسترمکه چالیشه جنم. کله نك تلفظه قابا، یاخود اینجه کورونمیهی مسئله سی - کاملاً دکلسه ده اک چوغی - تنقید ایتدیکمز کله لرك بزم دیلزدن اولمامه سندن، برده المزده کی اولجولک محسوس اولمایوب معقول اولدیغندندر. یعنی رذوق مسئله سی اولمه سندنندر. هیمزک آز چوق باشیمزدن کچمشدر. هنوز ابتدای تحصیلنده بولونان برکنج مثلاً فرانسز ادبیاتیه مشتغل اولوب اعظم ادباتک انسانی چیلدیرته جق درجه ده رقیق تشبیهاتیه، ظریف کتابه لرله، روان براقاده ایله، مرقص بر وزنله غایت دلنشین ویوکسه ک معانی بی شامل، بری برندن کوزل آثارینک اینجه طالیدینی صیره ده اوکا اولیه بر حال کلیرکه عادتاً او عالمده فانی اولور. آرتق اوکا اولور اولمز آثارک لفظی، معنوی قصوری کورونمز. ایشه بو حالده بولونان برکنج (هاماق) لفظی برشهر آراسنده قابا کورمز. تورکجه مزده کی (صالینجاق) ایله بوکله نك هایکیسی قابا، هانکیسی کوزل اولدینی اوکنجه صورولسه (هاماق) ی ترجیح ایتمه سه بیله هر حالده قابا بولمز. بویله برچوق مثال لرله تطویل مقالی عبث صایارم. اوکنجه (هاماق) ی سودیرن، هیچ اولمزسه چیرکین کوسترمه یین اولسانه، اولسان ادبیاتنه عشقندن باشقه برشی دکلدنر. باشقه برینه ایسه بوکله غایت قابا کورونور. بزده ده بعض کله لرك بعض کیمسه لره ناخوش کورونمیهی محضاً دیلزه قارشى برعشق درجه سنده انجذاب طویعماق، دیلزک، بورونمزک سوکیسی بوتون کووده سنی آردیج آلاوی کی صارما مقدر. فقط بوسوکی بوتون تورکلرده اویاندرلما دقجه، قانی بوزولمشلرک چو جوقلرینه بو آلاو آشیسی یاقیلما دقجه عوام درریشلرک (کفریار ایمان یار) دیدکلری جف القلم کندی طائفه سنی سومک سعادتق بزده نجلی ایده مز.

ایشته باشقه لساندن اولان کلملرک قابالقته قارشى بزم بی طرفانه و مقداغه
طاورانه مادیمز بویولده سبیلردن نشأت ایله دیکى کبی اسبابدن بری ده باشقه اسان
کلملرینک اصل روح الروحنه - علم لسانله عدم اشتغالز حسیه - مطلع اولما -
دیغمزدن وکندیغزى بوکبی شیلرله علاقه دار ایتمه دیکمزدندر .
اوغلنک آدینی (عثمان) قویان قاچ بابا واردرکه بو (عثمان) کلمه سنک لفظاً
اینجه وقابالغی دوشونسون ، یاخود معناسی نه اولدیغنی خاطرله کتیرمش بولونسون
اونک اواسمی قویمقدن مقصدی کلیاً باشقه در . یوقسه افظاً (عثمان) کلمه سیله
(اورخان ، تورخان ، سوقان ، اوقتان ، طورغای) کلملری آراسنده ذوق
طاریسیله نه فرق وار . ایشته ارباب علم قابله ، قشره عائد عالمی برفرق بوله ما .
دقلری کبی معناده برنجینک ایکنجه بیلردن ففصله امتیازینی کوره من . چونکه
(عثمان) لفظنک معناسی ایچین قاموسه مراجعت ایدنجه کورورکه (طوی یاوروسی
ازدرها یاوروسی) کبی معنایه در .

(اویس ، بلال ، جعفر) کبی کچن مقاله ده ایراد ایله دیکم اسملرک ده هیچ
بری پارلاق معنا افاده ایتمه دکارینی کچنکی مقاله مده برتفصیل ایراد ایتمشدم .
برقسم اسملرده برخطادر :

عبدول — (عبدالله) دن اختصار ایدلمش و معناسی قالمامشدر .

زینل عابدین (زین العابدین — عبادت ایدنلرک زینتی ، مدار افتخاری)
اسمفی ایکی یه بوله رک هر بریارچه سیله باشقه باشقه آداملر توسیم ایدلمشدر . بناء علیه
هرایکی پارچه ده معناسز قالمشدر .

بصری — (بصره مملکتی اهالی صندن دیمکدر . جانفیریلی محمدافا اوغلانی
(بصری — بصره لی) توسیم ایدر . چونکه باباسنک ، دده سنک و یاخود
سودیکی برآدامک اسمیدر . ایشته اوقدر . یوقسه اجله تابعیندن (حسن
بصری) نامنده کی عالم ، زاهد برامامک اسمنه تردیفاً محل نسبتی اولدیغنی بیلن
فایت آذرر .

عدویه — حجازده (بنی عدی) قبیله سنندن دیمکدر . (رابعة عدویه — بنی

عدى قىيله سندن رابعه آدى قادىن (ديمكدر . بوده تابعىن دورى مشهور
عابدلرنددر .

رابعه — دى (دردنجى) ديمكدر . احتمال كه بوقادىن آناسك دردنجى
قىزى ايدى بويله ياد ايدلى . برقادىنك نامى اولان (رابعه) ويا (عدويه)
كلمه لرىنك ايشته معالرى بولردر . (تانيه — ايكنجى توسيم ايدنلرده وارد)
نريمه — احتمال كه (نرم = يوموشاق) معناسنه اولان فارسى كلمه دن
اويده رولمشدر . معلومدر كه فارسى اسمك آخريته عربجه (.) ادات تائىنى كلز
قالدى كه (نرم) كلمه سى ده (نرم) طرزنده تغير ايدلمشدر .
بايزيد — اسملكك توخا فلرنددر . بر كره بوكله (بايزيد) دن بوزولمشدر .
بوشكل عرب قاعده سنجه كنيه لك حالت نصبيدر . حال بوكه بوكنيه مجرد اوله رق
سويلنديكى وقت حالت رفاعيله سويله نير . يعنى (ابوزيد) دينير . (ابو بكر)
كى . (ابوزيد) اولدنى تقديرده دى (زيد) نامنده كى اوغلانك آناسى
ديمكدر ديمك كه بوكنيه يى آنجق (زيد) آدى اوغلى اولان ذات آله بيلير .
يوقسه (رشيد) نامنده كى بر چوجو غك باباسى (ابورشيد) چاغيريله يوبده
(ابوزيد) چاغيريلرسه توخاف اولزمى . هله (ابوزيد) ده دينلمه يوبده
(بايزيد) ديه تحريف ايديلرسه ، على الخصوص استانبول شيوه سنجه (بايزيت)
طرزنده فنا برايهامى شامل بولونورسه دها عجيب صاييلمزمى . قالدى كه بوكنيه
اقدمين صوفيه دن واعظم اولياء الله دن (ابوزيد البسطامى) حضرتلرينك
كنيه سيدر . كنديسى تورك و (بسطام) شهرنددر . (بايزيد) لفظيله اوغلنى
توسيم ايدن ذات يا بو ذات شريفك نامندن تبرك قصديله و يا خود كنديسنه عائد
برذاتك بو نامده بولونمى حسييله ، بوكا بى كزر برعلاقه ايله توسيم قيلار .
يوقسه قطعاً بزم سرد ايله ديكمز بومعازلره بوفكرلره علاقه دار دكلدر . بوكى
يا كاش وتوخاف اسملك انواعى وارددر . بوقدر حتى نمونه كافيدر . شيمدى
حاوى اولدنى كوزل معادن طولايى تورك اسملى صيره سته صوقولان بعض
اسامى يى يازالم . بولردن بعضيلرى زواللى توركلر عرب ديارينه يكى آياق
ماصقلرى هسكامده توركلككك حفير كورولدككى كورنجه آدى عربجه بركله

ایله تبدیل ایتمهک مجبور اولمەسندندر . قاعده نبوتدن بری بویه اسمی دیکشدیرن
و صریق ایچنده غائب اولان برچوق تورکار واردر . بو مقالە بری دکادر .
بزبوراده برقاج منالی یازم :

پارس = فهد . اسن = سالم . قلیج = سیف . یاواش = حایم ، ایف
انیس . یاروق = ضیا . سوزیندک = مسرور ، شادان ، بیللکه = عالم ،
حارف . کوچلک = قادر ، قوی . جنکری = جاهد ، مجاهد . آرتق =
فاضل . اینانج ، اینال = امین . طولون = بدر . چاولی = نامدار . کونش =
شمس . طورمش ، توختامش = ثابت .

اسملر میاننده بونلرک چوق امثالی کچمکدر .

اورته آسیانک مختلف اقلیملرنده سلطنت قوران تورکار حرب ، عجم ،
روم دیاری اولدقلرینه کوره اورالرک دیللرندن کوزل معنی افاده ایدن کلملرله
کنیدیلرینه آد قویملر . صریجهدن برقاج نمونه دها یازالم :

عطا = ویرکی . سوقات . قاسم = اولشدیرن . کامل = تام ، ایرکین ،
پیشکین ، یتیشکین . اسماء = یوکسک .

بوکلملرک جوهرلرینک اصل وضعی بوراده یازمحق اولورساق هیسی برر
ساده ساده اصلدن برر علاقه ایله اخذ اولونوب صوکره یالاده کی معناری
آلدقلری کورولور . فقط بو بحثک ایضاحی عظیم تفصیلاتی موجب اوله رق
هم قارئینی صیقار ، همده بزی اصل مقصددن آلیقور ا کچنکی مقاله ده
(ج م ل) ماده سی مشتقاتی مثال اوله رق کتیردک که فی الاصل (جل) یاغ
معنا نه ایکی بعده بو معنادن یاغلی و بوندن سمیزلک ، بوندن ده شیشمانلق ،
اوندن ده کوزلک ، کذلک شیشمانلقدن ابریلک ، اوندن ده دوه ؛ ده کیز دوه سی
= جسم بر بالیق ، کی خلایطی کی منالر آلمشدر .

بناءً علیه بوکی اصللری بیلمهینه کوره (جمال ، جیل) کلمه سی خوش
کورونور . ایشته بالاده یازدیغمز قالدین ، ارکک اسملرینک ده هیسی (جل
= یاغ) کی بر اصله رجوع ایدر . صوکره او اصلدن برر علاقه ایله کوزل

کوزل کلهلر طوغار. علم لسان بیلیمین اولردن برینی معنی اعتبارله بک بکنه رک
چو جوغنی توسیم ایلر

صوکره عربجه ده اصل عد ایتدی بکمز اوچ صامتک ، تورکجه ده کی ایکی
صامتک وضع ابتدائیسینی آرایه جق اولور سق او وقت (جمل) ماده سنک
(یاغ) معناسنه کله سی ده بر جوق علاقه لرله اولدینی کورولور . کذلک
لسانلری یکدیگر یله موازنه ایلر سق بولردن ده بر جوق حقایق چیقار . مثال
اوله رق (جمل - شمع - جام) کله لرینی دوشونلم . ماده اصلیه سی متقارب
حواله بوکلر یاغلی ماده ده متفقد لر . کذلک عربجه (خلد) ماده سی تورکجه
(قالدی) ایله ترجمه اولونور . ایکسی ده بقایه دلالت ایلر . (علو) ایله (اولو)
برمه نایه در . ایشته بویله لغتلر براز دریجه نحری ایدلدیکی وقت فی الاصل غایت
طبیعی وسونوک برر معنا افاده ایتدکلرینی ، صوکره اوصلاردن مشتق اولانلرک
برر علاقه ایله بوگون بزم خوشلانیدیغمز معنایلی افاده یه باشلادقلری کورولور .
بناءً علیه : بویله عارضی وغیر علمی اساسلردن طولانی کله لرده حسن
قبیح تصورلردن واز کچرک پایانسز فائده لری شامل اولنان کندی تورکجه
کله لریمزله چو جوقلریمزی توسیمه شتابان اولم . حق چیرکین وقابا کبی کورون
اسکی آتالریمز ناملریله توسیمده باریش یاپملم .

ولم یملی

